№ 122 ՇԱԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 22 **1894** ՇԱԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 22 № 122

ՔՍԱՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թագաւոր կայսրի մահը. կայսր Ալէքսանդր III. Ներքին գործերի մինիստրի Կովկասեան կառավարչապետին ուղղած հեռագիրը. կայսր Նիկոլայ II. Բարձրագոյն մանիֆէստ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պաշտօնական հեռագիր Թագաւոր կայսրի հիւանդութեան ընթացքի մասին. վերջին հեռագիրները. Խոլէրա և ծաղիկ. Հոգաբարձութիւնները և թեմական հոգևորականութիւնը. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սան-Ստեֆանոյի պատմական տունը. Նամակ Թիւրքիայից. Նամակ Ռումինիայից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՅՍՐԻ ՄԱՀԸ

—

Հինգշաբթի օր, հոկտեմբերի 20-ին, կէսօրից յետոյ 2 ժամ 15 րոպէին, Թագաւոր կայսր Ալէքսանդր III խաղաղութեամբ ի Տէր հանգեաւ:

Այդ տխուր հեռագիրը կայծակի արագութեամբ տարածվելով պետութեան բոլոր կողմերը, սուգի մէջ գցեց ամբողջ Ռուսաստանը, որ երեք շաբաթից ի վեր սրտատրոփ հետեւում էր Օգոստափառ հիւանդի վիճակին:

Անսպասելի էր այդ սգալի մահը.— ընդամենը 13 տարի է միայն, որ բազմելով Ազատարար-կայսրից ժառանգած գահի վրա, Նա իր ձեռքն էր առել լայնատարած Ռուսաստանի ղեկը, և ահա այն միջոցին, երբ ամբողջ երկիրը համոզված էր, թէ դեռ երկար տարիներ այդ ղեկը կը գտնվի Նրա զօրեղ ձեռքում, ծանր և մաշող հիւանդութիւնը վերջ դրեց թանգագին կեանքին՝ դեռ 50 տարեկան հասակում:

Խոնարհվելով Նախախնամութեան կամքի առաջ, ամբողջ Ռուսաստանը այսօր ողբում է Գահակալի անսպասելի և սգալի մահը:

Հայոց ժողովուրդը, որ երկար տարիներից ի վեր սերտ կերպով կապված լինելով Ռուսաստանի հետ, մասնակից է Նրա բոլոր ուրախութիւններին և վշտերին,—միանում է այն ընդհանուր սուգին, որի մէջ ընկղմված է այսօր ամբողջ պետութիւնը:

—

ԿԱՅՍՐ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ III

—

Նորին կայսերական Մեծութիւն Ալէքսանդր III, որ ի Տէր հանգեաւ հոկտեմբերի 20-ին, հանգուցեալ կայսր Ալէքսանդր II-ի և Մարիա Ալէքսանդրովնա կայսրուհու երկրորդ որդին, ծնվեց 1845 թւի փետրվարի 26-ին, գահ բարձրացաւ 1881 թւի մարտի 2-ին, հետեւաբար Նորին Մեծութեան 50 տարին դեռ չէր լրացել:

Նորին Կայսերական Մեծութիւնը կրթութիւն ստացաւ գեներալ-ադիւտանտ Պերովսկու վերահսկողութեան տակ և Մոսկվայի համալսարանի յայտնի պրոֆէսոր, տնտեսագէտ Չիվիլէվի անմիջական ղեկավարութեամբ: Բացի ընդհանուր և յատուկ-զինուորական կրթութիւնից, Նորին Բարձրութեանը աւանդում էին քաղաքական և իրաւաբանական գիտութիւններ Պետերբուրգի և Մոսկվայի համալսարանների պրոֆէսորները: Նրա քնքոյշ սիրած անդրանիկ եղբօր՝ թագաժառանգ ցեսարեվիչ Նիկոլայ Ալէքսանդրովիչի վաղահաս մահից յետոյ (1865 թ. ապրիլի 12-ին), որը ի սուգ համակեց Օգոստափառ ընտանիքը և ամբողջ ռուս ժողովուրդը, Նորին կայսերական Բարձրութիւն Ալէքսանդր Ալէքսանդրովիչ, դառնալով Թագաժառանգ, սկսեց շարունակել թէ տեսական պարապմունքները, և թէ կատարել իր վրա դրված պետական շատ պարտաւորութիւններ, այն է՝ Նա կօզակների զօրքերի ատաման էր, պետական խորհրդի անդամ և այլն:

Արեւելեան վերջին պատերազմի ժամանակ Թիւրքիայի հետ (1877—78) Նորին Բարձրութիւնը հրամանատար նշանակվեց Ռուշչուկեան առանձին զօրաբաժնի, որը նշանաւոր և դժուար դեր ունէր ռուսաց անուան համար փառաւոր այդ պատերազմի ժամանակ:

1866 թւի հոկտեմբերի 28-ին տեղի ունեցաւ Նորին Բարձրութեան պսակադրութիւնը Դանիայի Թագաւոր Քրիստիան IX-ի աղջկայ՝ Դագմարայի հետ, որը պսակվելուց յետոյ ընդունեց Մարիա Ֆէօդորովնա անունը: Աստուած օրհնեց այդ ամուսնութիւնը. 1868 թւի մայիսի 6-ին ծնվեց թագաժառանգ ցեսարեվիչ Մեծ Իշխան Նիկոլայ Ալէքսանդրովիչ: Բացի թագաժառանգ ցեսարեվիչից, Նոցա Մեծութիւնների որդիքն են՝ մեծ իշխան Գէորգի Ալէքսանդրովիչ, ծնվեց 1871 թւի ապրիլի 27-ին, Մեծ Իշխանուհի Կսէնիա Ալէքսանդրովնա, ծնվեց 1875 թ. մարտի 25-ին, Մեծ Իշխան Միխայիլ Ալէքսանդրովիչ, ծնվեց 1878 թ. նոյեմբերի 22-ին, Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ալէքսանդրովնա, ծնվեց 1882 թ. յուլիսի 1-ին:

Կայսր Ալէքսանդր III-ի գահ բարձրանալը տեղի ունեցաւ 1881 թւի մարտի 2-ին, Ազատարար-Թագաւորի մարտիրոսական մահից յետոյ: Պետութեան դրութիւնը ծանր էր և դժուար: Բացի ներքին խառնակութիւններից, ֆինանսական բազմատեսակ դժուարութիւնները և դիպլօմատիական աշխարհի թշնամական վերաբերմունքը չափազանց դժուարացնում էին նոր կառավարութեան գործը: Գահը բարձրանալուց յետոյ՝ Թագաւոր կայսրի մանիֆէստի մէջ հետեւեալ պրօգրամն էր յայտնված.— կարգը և իշխանութիւնը պահպանել, գործ դնել ամենախիստ արդարութիւն և տնտեսութիւն, վերադառնալ հին ռուսական սկզբունքներին և պահպանել ամեն տեղ ռուսաց շահերը: Եւ այդ ուղղութեամբ էլ առաջ տարաւ գործը:

Արտաքին գործերում Թագաւոր կայսրի ցոյց տուած հաստատակամութիւնը այն համոզմունքը տարածեց Եւրոպայում, թէ չը նայելով, որ Ռուսաստանը հեռու է որ և է նուաճումներ անելու դիտաւորութիւնից, սակայն Նա անողորմ կերպով կը պաշտպանի իր շահերը: Այդ համոզմունքը շատ նպաստեց Եւրոպայի խաղաղութեան ապահովացնելուն: Պատերազմ կամ որ և է նուաճումներ չը ցանկանալով, Ալէքսանդր III կայսրը, արեւելքում ունեցած ընդհարման ժամանակ, կարողացաւ ընդարձակել ռուսաց կայսրութեան սահմանները մինչև Աւղանիստանի սահմանը: Այդ ահագին տարածութեան վրա երկաթուղի անցկացրվեց, որը միացնում է Կասպից ծովի ափը ռուսաց միջին-ասիական երկիրների կենտրոնի հետ—Սամարկանդի և Ամու-Դարիայի հետ:

Ներքին գործերում նոր օրէնսդրութիւններ հրատարակվեցին: Քաղաքային և զէմստվօի կանօնադրութիւնները փոփոխութիւնների ենթարկվեցին և վերաքննվեցին. նահանգապետների իրաւունքները աւելացան:

Ժողովրդական լուսաւորութեան գործում էական փոփոխութիւններ տեղի ունեցան: Հրամայվեց՝ զինուորական գիմնազիաները կադէտների կորպուսի վերածել: Ռուսաց սինօդին հրամայվեց օգնել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեանը՝ ծխական դպրոցներ բանալ եկեղեցիներին կից: 1863 թւի համալսարանական ընդհանուր կանօնադրութեանը փոխարինեց 1884 թւի նոր կանօնադրութիւնը: Մի և նոյն ժամանակ Բարձրագոյն հրամայվեց ընդարձակել պրօֆէսիօնալ կրթութիւնը:

Դատաստանական շրջանում՝ երդուեալ դատաւորների մասնակցութեամբ դատավարութեան կերպը լրացվեց 1889 թւի նոր կանօններով. նոյն թւին դատաստանական րէֆօրմներ մտցրվեցին և Բալտեան նահանգներում:

Վերջապէս, ֆինանսական շրջանն էլ, որը պարբերաբար մեծ դժուարութիւններ էր պատճառում Ռուսաստանին իր դէֆիցիտներով և ռուբլու գնի ընկնելով, կատարելապէս կերպարանափոխվեց, և ռուբլու գինը բարձրացաւ: Բացվեցին ազնուական և գիւղական բանկեր և մաքսային դաշնագիր կապվեց Գերմանիայի հետ:

Աւելացնենք և այն, որ նոյն կայսրութեան օրով հիմնվեց մի նոր մինիստրութիւն, այն է երկրագործութեան մինիստրութիւնը:

—

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՈՒՂՂԱԾ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

—

„Թագաւոր կայսր Ալէքսանդր III ներկայ հոկտեմբերի 20-ին, կէսօրից յետոյ 2 ժամ 15 րոպէին, խաղաղութեամբ հանգեաւ ի Տէր:

„Խոնարհաբար խնդրում եմ կարգադրել անյապաղ տպագրել երդման թերթերը այն ձեւով, որ սահմանված է հիմնական օրէնքների 34-րդ յօդուածի 5-րդ յաւելվածով և հաւատարիմ հպատակութեան երդում առնել՝ գահը բարձրացած կայսր Նիկօլայ Ալէքսանդրովիչ և Նրա օրինաւոր ժառանգ Մեծ իշխան Գէօրգի Ալէքսանդրովիչի համար“:

Ներքին գործերի մինիստր Դուրնովօ

—

ԿԱՅՍՐ ՆԻԿՈԼԱՅ II

—

Ներքին գործերի մինիստրի հեռագիրը պաշտօնապէս հաղորդեց հոկտեմբերի 20-ին, որ Թագաժառանգ Նիկօլայ Ալէքսանդրովիչ բարձրացաւ Ռուսաստանի գահը:

Համաձայն օրէնքի, ամբողջ Ռուսաստանի ժողովուրդը հրաւիրվում է հաւատարիմ հպատակութեան երդում տալ նոր կայսրին՝ Նիկօլայ II-ին, որը արդէն իր ձեռքն է առել կայսրութեան ղեկը:

Նոր կայսրը, որը իր Օգոստափառ ծնողների անդրանիկ որդին է, ծնվել է 1868 թւի մայիսի 6-ին, և ուրեմն այժմ 27 տարեկան է:

Լաւ նախատեսնելով այն մեծ և պատասխանատու պարտաւորութիւնները, որ պէտք է դրվէին իր առաջ իբրև ապագայ գահակալի առաջ, Նորին կայսերական Մեծութիւնը, դեռ Թագաժառանգ ժամանակը՝ մեծ ջանք էր գործ դնում ծանօթանալու պետական կեանքի բարդ գործողութիւններին և սիրած հայրենիքի կարիքների հետ:

Իբրև նախագահ այն կարեւոր յանձնաժողովի, որի նպատակն էր օգնել Ռուսաստանի միլիոնաւոր սովեալներին, Նորին Մեծութիւնը ցոյց տուեց, թէ որպիսի քնքոյշ զգացմունքներ է տածում դէպի ժողովրդի անտեսական բարեկաւութիւնը, և թէ որպիսի ջերմ սիրով է սիրում այդ ժողովրդին:

Նոյն իսկ եւրոպական մամուլը, որ առիթ է ունեցել լաւ ճանաչելու Նորին Մեծութեանը, երբ Նա ճանապարհորդում էր եւրոպական երկիրներում և հեռու արեւելքում, մեծ գովասանքով և անկեղծ յարգանքով է խօսում Նիկօլայ կայսեր. բարձր անձնաւորութեան և վերին աստիճանի համակրելի ու մարդասէր ձգտումների մասին:

Անկասկած նոյն համակրութիւնը կը վայելի Թագաւոր կայսրի բարձր Նշանածը, Ռուսաստանի ապագայ կայսրուհին՝ պրինցուհի Ալիսան, որ այժմ գտնվում է Ռուսաստանում, և մի քանի օր առաջ շնորհ բերեց իր նոր հայրենիքը՝ մասնակից լինելու կայսերական ընտանիքի ծանր վշտին:

Ներկայ վշտալի րոպէներին շտապելով հաւատարմութեան երդում տալ Նորին կայսերական Մեծութեան, ամբողջ Ռուսաստանը, ամենահաւատարիմ զգացմունքների հետ միասին, անսասան յոյս է տածում, որ Նիկօլայ II կայսրի թագաւորութիւնը կը լինի բաղդաւոր և փառաւոր գործերի մի շրջան, ամբողջ երկրի զարգացման և առաջադիմութեան համար:

—

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՄԱՆԻՖԵՍՏ

(Հեռագիր հոկտեմբերի 21-ից)

—

Ողորմութեամբ Աստուծոյ Մենք, Նիկօլայ Երկրորդ, կայսր և ինքնակալ ամենայն ռուսաց, Թագաւոր Լեհաստանի, Մեծ իշխան Ֆինլանդիայի
և այլն, և այլն, և այլն,

Յայտարարում ենք Մեր բոլոր հաւատարիմ հպատակներին, որ Ամենակարող Աստուծուն հաճոյ էր, իր անհասանելի կամքով, ընդհատել Մեր ջերմ սիրած Ծնողի՝ Թագաւոր կայսր Ալէքսանդր Ալէքսանդրովիչի թանգագին կեանքը: Ծանր հիւանդութիւնը տեղի չը տուեց ոչ բժշկութեան և ոչ էլ Կրիմի բարեյաջող կլիմային: Եւ հոկտեմբերի 20-ին Նա հանգեաւ ի Տէր Լիվադիայում շրջապատված իր Օգոստափառ ընտանիքով, Նորին կայսերական Մեծութիւն Թագուհի Կայսրուհու և Մեր ձեռքերի վրա: Մեր վիշտը խօսքերով չի արտայայտվի. բայց այդ վիշտը կը հասկանայ ամեն մի ռուս սիրտ, և Մենք հաւատում ենք, որ Մեր ընդարձակ կայսրութեան մէջ չի լինի և ոչ մի տեղ, ուր ջերմ արտասուքներ չը թափվէին վաղաժամ յաւիտենականութեան գիրկը անցած կայսրի համար, որ թողեց հայրենի երկիրը, որին Նա սիրում էր իր ռուսական հոգու ամբողջ զօրութեամբ, և որի բարօրութեան վրա Նա գործ դրեց իր բոլոր խորհուրդները, չը խնայելով ոչ իր առողջութիւնը և ոչ կեանքը. և ոչ միայն Ռուսաստանում, այլ նոյն իսկ նրա սահմաններից շատ հեռու երբեք չեն դադարի յարգել այն Թագաւորի յիշատակը, որ մարմնացնում էր անխախտ ճշմարտութիւն և խաղաղութիւն, որը, Նրա ամբողջ թագաւորութեան ժամանակ, ոչ մի անգամ չը խանգարվեց:

Բայց թող կատարվի Բարձրեալի սուրբ կամքը, և թող զօրացնի Մեզ մեր անսասան հաւատը դէպի Երկնային Նախախնամութեան իմաստութիւնը. թող մխիթարի մեզ այն գիտակցութիւնը, որ Մեր վիշտը Մեր սիրեցեալ ամբողջ ժողովրդի վիշտն է, և թող չը մոռանայ նա, որ սուրբ Ռուսիայի ոյժը և զօրութիւնը՝ Նրա Մեզ հետ ունեցած միութեան և դէպի Մեզ տածած անսահման անձնուիրութեան մէջն է:

Իսկ Մենք, այս վշտալի, բայց հանդիսաւոր ժամին, երբ բարձրանում ենք Մեր պապական՝ Ռու-

սաստանի կայսրութեան, և Նրանից անբաժան Լեհաստանի Թագաւորութեան և Ֆինլանդական Մեծ Իշխանութեան գահը, յիշում ենք Մեր հանգուցեալ Ծնողի պատուիրանը, և ներշնչվելով դրանով, սուրբ ուխտ ենք անում Ամենաբարձրեալի առաջ, որ Մեր նպատակը կը լինի միշտ՝ Թանգագին Ռուսաստանի խաղաղ զարգացումը, զօրութիւնը և փառքը, և Մեր բոլոր հաւատարիմ հպատակների երջանկութիւնը։

Ամենակարող Աստուածը, որ հաճեցաւ կոչել Մեզ այդ մեծ ծառայութեան, թող օգնի Մեզ։ Վերուղղելով դէպի Ամենակալի աթոռը ջերմ աղօթքներ Մեր անմոռաց Ծնողի մաքուր հոգու հանգստութեան համար, հրամայում ենք Մեր բոլոր հպատակներին՝ հաւատարմութեան երդում տալ Մեզ և Մեր Ժառանգին, Նորին Կայսերական Բարձրութեան Մեծ Իշխան Գէորգի Ալէքսանդրովիչին, Որը պէտք է լինի և կոչվի Թագաժառանգ Ցեսարէվիչ, մինչև որ Աստուծուն հաճելի կը լինի օրհնել Մեր առաջիկայ ամուսնութիւնը Հէսսէն Դարմշտատեան Ալիսա պրինցեսսի հետ, մի որդի զաւակով։ Տուած է Լիվադիայում, Քրիստոսի 1894 թւին, Մեր Թագաւորութեան առաջին տարին, հոկտեմբերի 20-ին։

Իսկականի վրա Նորին Կայսերական Մեծութեան սեփական ձեռքով ստորագրած է

Ն Ի Կ Ո Լ Ա Յ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՅՍՐԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻ ՄԱՍԻՆ

—

Լիվադիայից, հոկտեմբերի 14-ից, պաշտօնապէս հեռագրում են հետևեալը. «Ուրախալի, բայց անհանգիստ զգացմունքով Եալտան սպասում էր Թագաւորի գալստեան։ Նրա հիւանդութեան լուրերը ամեն տեղ տարածվել էին. Սպալայից ճանապարհ ընկնելը ուշացաւ, որը աւելի էլ մեծ երկիւղ էր պատճառում. Սպալայում նկատվում էին բժիշկներին անհանգստացնող հիւանդոտ երևոյթներ, որոնք թելադրում էին շտապեցնել հիւանդի գնալը դէպի տաք կլիմա։ Երկարատև ուղևորութիւնը յոգնեցրեց Թագաւորին. աւելի ևս յոգնեցրին հանդիսաւոր դիմաւորումները Սևաստոպոլում և Եալտայում։ Լիվադիայում մնալու առաջին օրերը հանգստութեան օրեր էին. շուտով հիւանդը իրան աւելի կազդուրված զգաց։ Սեպտեմբերի 25-ին կարողացաւ պատարագին կանգնած մնալ և գնաց Այ Տոդոր. հետևեալ օրերը կառքով զբօսանքներ էր կատարում, որից յետոյ երևեցին թուլութեան նշաններ, ախորժակի և քնի կորուստ, սրտի գործունէութեան թուլութիւն, սպիտակուցի աւելանալը և ոտների ուռոյցը. հասան սաստիկ անհանգստութեան օրերը։ Լիվադիա կանչվող Խարկովի պրոֆէսոր Գրուբէ, որը եկած էր Նորին Մեծութեանը շնորհակալութիւն յայտնելու այն ուշադրութեան համար, որ ցոյց տվեց նրան Նրա կրած նոյն տեսակ հիւանդութեան ժամանակ, բոլորին յուսադրում էր, թէ աջող ելք կունենայ հիւանդութիւնը։ Բժիշկներին մանաւանդ անհանգստացնում էր հիւանդի ախորժակի կատարելապէս պակասելը, որը անհրաժեշտ է սրտի գործունէութիւնը զօրեղացնելու համար։ Հոկտեմբերի 7-ին բոլորին ուրախացրեց այն լուրը, թէ ախորժակ երևաց. Թագաւորը բաւական կերաւ. հետևեալ օրվանից յոյսերը կենդանացան այն տեղեկութեամբ, թէ քուն երևաց և հիւանդի արթնանալը աշխոյժ է բերում Նրան, և որ սպիտակուցի քանակութիւնը պակասում է։ Հոկտեմբերի 8-ին սպասվում էր յունաց Թագուհու գալուստը. Նրա հետ ժամանեց Լիվադիա Մեծ Իշխանուհի Ալէքսանդրա Իոսիֆովնա։ Նորին Բարձրութեան գլուխը մի միտք եկաւ, այն է հրաւիրեց Իոան Սերգիեվին։ Հոկտեմբերի 9-ին, կիրակի, Թագաւորը հրաւիրեց իր մօտ խոստովանահայր պալատական աւագ քահանայ Եանիշևին, ցանկութիւն յայտնեց ս. Հաղորդութիւնն ընդունել պատարագից յետոյ։ Կատարված խորհուրդը անասելի հանգստութիւն էր բարեպաշտ Թագաւորի համար, բայց այդ և հետևեալ օրերը հիւանդի համար զօրեղ, թէպէտ և մխիթարիչ զգացմունքների օրեր էին։ Նոյն թւի երկուշաբթի օրը Թագաւորը ցանկացաւ տեսնել հայր Իոան Սէրգիևին, ընդունեց Նրան և Նրա հետ միասին աղօթեց, իսկ նոյն օրն երեկոյեան պէտք է Լիվադիա ժամանէր Թագաժառանգի Հարսնացուն։ Թագաւորի տեսակցութիւնը Ալիսա պրինցեսսու հետ, վաղուց ցանկալի և այդ պատճառով ուրախալի, մի և նոյն ժամանակ հիւանդին զօրեղ յուզմունքի զգացմունք պատճառեց. դրանից երկիւղ էին կրում բժիշկները, բայց գիշերը լաւ անցաւ։ Այդ ժամանակից Թագաւորի հիւանդութեան մէջ նկատվում էին այնպիսի երևոյթներ, որոնք թէպէտ յուսադրական էին, բայց չէին փարատում ծանր ելքի տագնապը. մի կողմից քնի և ախորժակի պահպանելը, պուլսի զօրեղանալը և որ ամենից նշանաւորն է՝ իրան հիւանդի հոգեկան աշխոյժ տրամադրութիւնը, միւս կողմից ոտների շարունակ ուռչելը, որ դժուարացնում է Նրա համար շարժողութիւն կատարել օդի մէջ, և որը մանաւանդ հոգս է պատճառում բժիշկներին։ Ամենքը շարունակում են ապրել իրար փոխանակող յոյսի և երկիւղի զգացմունքներով և աղօթքով, որը ամեն տեղից վեր է ուղղվում և լցնում է ամբողջ ժողովրդական հոգին, կենդանացնելով Նրա յոյսը Աստուծու ողորմութեան վրա։ Ինքն մեր սիրեցեալ Թագաւորը, չը նայելով իր հիւանդութեանը, չէ թողնում վարչական գործերի հոգսը։ Բժիշկների յորդորով, քննութիւն պահանջող գործերը և զեկուցումները Նորին Մեծութիւնը յանձնել է Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի քննութեանը, բայց Ինքն Միապետն է վճռում Նրանցից նշանաւորները, և հաստատում է իր ստորագրութեամբ դրանց վերաբերեալ բոլոր թղթերը և ակտերը»։

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

—

Հոկտեմբերի 20, առաւօտեան 9 ժամ. Թագաւոր Կայսրը գիշերը անցկացրեց առանց քնելու. շատ դժուարութեամբ է շունչ քաշում. սրտի բաբախումը արագ կերպով թուլանում է. դրութիւնը շատ վտանգաւոր է։

Հոկտեմբերի 20, առաւօտեան 11 ժամ 30 րոպէ. Թագաւոր Կայսրի սրտի բաբախումը շարունակում է թուլանալ. շնչարգելութիւնը սաստկանում է։ Գիտակցութիւնը կատարեալ է։

Հոկտեմբերի 20, կէսօրից յետոյ 4 ժամ 40 րոպէին։ Առաւօտեան 10 ժամին Թագաւոր Կայսրը հաղորդվեց կատարեալ գիտակցութեամբ։

Հոկտեմբերի 20, կէսօրից յետոյ 8 ժամ 40 րոպէին։ Թագաւոր Կայսր Ալէքսանդր III կէսօրից յետոյ 2 ժամ 15 րոպէին խաղաղութեամբ ի Տէր հանգեաւ։

Լիվադիա, հոկտեմբերի 20-ին։ Այսօր, ցերեկվայ 2 ժամ 15 րոպէին Լիվադիայի պալատում ի Տէր հանգեաւ Թագաւոր Կայսր Ալէքսանդր III. Պալատի դրօշակը իջեցրված է. Թընդանօթների որոտը անսահման վշտի մէջ ընկղմեց ազգաբնակութիւնը։ Նորին Կայսերական Մեծութիւնը առաւօտեան հաղորդվեց խոստովանահայր Եանիշևիի ձեռքով։ Ամբողջ ժամանակ Կայսրը կատարեալ գիտակցութեան մէջ էր։ Թագուհի Կայսրուհին առանց հեռանալու գտնվում էր Օգոստափառ Ամուսնու մօտ։ Կայսրը վախճանվեց, շրջապատված իր ամբողջ Ընտանիքով։ Նախարքին հրաժեշտ տուեցին Օգոստափառ Որդիքը և Ազգականները, Բարձրագոյն պալատի և սվիտայի պաշտօնեաները և պալատական աստիճանաւորները։

Ժամը 5-ին, պալատական եկեղեցու դիմացի հրապարակի վրա հաւատարիմ հպատակութեան երդում տուեցին Թագաւոր Կայսրին։ Երդվեցնողն էր պալատական խոստովանահայր Եանիշև՝ հոգևորականութեան հետ միասին։ Ամենից առաջ երդվեցին Մեծ իշխանները, ապա Բարձրագոյն Պալատի և սվիտայի աստիճանաւորները, պալատում ծառայողները, Լիվադիայում եղող զօրքը, պալատական պոլիցիան և Նորին Մեծութեան սեփական թիկնախումբը։

ԽՈԼԵՐԱ ԵՒ ԾԱՂԻԿ

—

Այժմ Թիֆլիսում բաւականին յաճախ պատահում են խոլերայի և ծաղկի դէպքեր։

Ինչպէս ապացուցել է հետազօտութիւնը, խոլերայի վարակման գլխաւոր պատճառը այժմ, ինչպէս և անցեալ տարիներն էր, Կուրի ջրի գործածութիւնն է։ Գուցէ այդ գետի մէջ բուն է դրել խոլերայի միկրոբը, շնորհիւ աղտոտութիւնների այն սոսկալի քանակութեան, որ Կուր գետը դարձրել է մի աղտատար հոսանք։ Ցաւելով պէտք է խոստովանել, որ մեր քաղաքում խոլերան դառել է արդէն մի տեղային հիւանդութիւն, ինչպէս այդ եղել է Միջերկրական ծովափին, Պարիզում, Պետերբուրգում և ուրիշ շատ քաղաքներում։ 1884 և 1894 թւականների համաճարակները աւերիչ հեղեղների նման անցան Եւրոպայի և Ասիայի վրայով և թողեցին այս բները, որտեղ ամեն տարի վարակումներ են պատահում։

Քանի որ խոլերայի պատճառը Կուրի ջուրը և կեղտոտութիւնն է, հետևաբար պէտք է, եթէ միայն հնարաւոր է, խոյս տալ այս ջրի գործածութիւնից. իսկ այն տեղերում, որտեղ անկարելի է ջրանցքի ջուր գտնել, պէտք է անպատճառ լաւ եռցնել գետի ջուրը թէ լուացքի համար և թէ մանաւանդ խմելու համար։ Ամենքը պէտք է աշխատեն մաքրել իրանց բնակարանը։ Իսկ եթէ մէկը փորացաւ և փսխումն ունենայ, պէտք է անմիջապէս բժշկի դիմի, որպէս զի իսկոյն անհրաժեշտ խնամքը տարվի։

Միւս, աւելի աւերիչ հիւանդութիւնը այժմ ծաղիկն է, որը բաւականին զոհեր է տանում երեխաներից։ Բոլորը գիտեն, որ դա մի վերին աստիճանի ծանր և վարակիչ հիւանդութիւն է, որը հարւածում է միայն այն երեխաներին, որոնց ծաղիկ պատւաստված չէ։ Հետևաբար թող իսկոյն բոլոր ծնողները պատւաստել տան իրանց երեխաներին և կրկնապատւաստեն աւելի հասակաւորներին, որոնց առաջվայ պատւաստումից 7—8 տարի է անցել։ Մենք գիտենք, որ շատ ուսումնարաններում աշակերտների մի մասը պատւաստի վկայական դեռ չեն ներկայացրել։ Մենք խորհուրդ ենք տալիս խստիւ պահանջել նրանցից բժշկի վկայագիր, հակառակ դէպքում արգելել նրանց յաճախել ուսումնարանը, մինչև որ ներկայացնեն յիշած վկայագիրը։ Ուսումնարանական վարչութիւնները այսպիսի դէպքերում պատասխանատու են իրանց սաների առողջութեանը և պարտաւոր են նրանց ազատ պահել ամեն վարակումից։

Բժ. Վ. Արծրունի

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԹԵՄԱԿԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

—

Այսօր հայ հասարակութեան աչքի առաջ դպրոցական ասպարիզում կատարվում է մի վերին աստիճանի տխուր երևոյթ.—մի կողմից ժողովրդի ներկայացուցիչների՝ հոգաբարձութիւնների, և միւս կողմից հայ հոգևորականութեան տեղական ներկայացուցիչների՝ առաջնորդների մէջ վէճեր, երկպառակութիւններ է, որ տեղի են ունենում։ Հոգաբարձութիւնների ցանկութիւնները, կարգադրութիւնները արձագանք չեն գտնում առաջնորդների կողմից և ընդհակառակն, վերջինների համար հաճելի կարգադրութիւններին պարտք են համարում դիմադրել հոգաբարձութիւնները։

Որքան էլ այդ երևոյթը վնասակար լինի իր հետևանքներով, այնու ամենայնիւ, նա տխուր իրողութիւն է, որ դժուար չէ հաստատել մի շարք ամենաթարմ փաստերով։

Թաւրիզի հայոց առաջնորդը հրաժարվում է հաստատել Արամեան դպրոցի տեսչին, որին հոգաբարձութիւնը ընտրել է միաձայն. Շուշու առաջնորդը կամեցաւ արձակել թեմական դպրոցի տեսչին և ուսուցչական խումբը, հակառակ հոգաբարձութեան միաձայն ցանկութեան. Երևանի դպրոցի հոգաբարձութիւնը դարձեալ միաձայն հրաժարեցնում է տեսչին, որին տեղական առաջնորդը կամենում է պահել. համանման երևոյթներ տեղի ունեն Գանձակ, Բագու, Ախալքալաք և այլ տեղերում...

Մենք թուեցինք լրագիրներում արձագանք գըտած երկպառակութիւնների դէպքերը. աւելացրէք դրա վրա հրապարակ չը հանած տարաձայնութիւնները, և պատկերը կատարեալ կը լինի։

Ինքն ըստ ինքեան ծագում է մի հարց. ո՞վ է, ընդհանրապէս ասելով, մեղաւոր այդ կռիւների և երկպառակութիւնների մէջ. ժողովրդի ներկայացուցիչները, թէ հոգևոր իշխանութեան տեղական ներկայացուցիչները։

Մեղադրել ժողովրդի ներկայացուցիչներին՝ առնուազն անմտութիւն է և այդ ոչ թէ միայն այն պատճառով, որ «ձայն բազմաց, ձայն Աստուծոյ է», հետևաբար հոգաբարձութեան Նախագահ-առաջնորդը իրաւունք չունի իր ձայնով ոտնատակ տալ ամբողջ հոգաբարձութեան միաձայն վճիռը, այլ և ի նկատի առած այն պարզ ճշմարտութիւնը, որ մի շարք քաղաքների տարբեր դասակարգերից ընտրված հոգաբարձութիւնները, գործելով մի և նոյն ոգով, մի և նոյն ուղղութեամբ, չեն կարող սխալված լինել, չեն կարող անարդար լինել... Այդ հաստատվում է և բարձրագոյն հոգևոր իշխանութեան կայացած վճիռներով։ Վեհափառ Կաթողիկոսը պաշտպան հանդիսացաւ Շուշու հոգաբարձութեան, արգելելով առաջնորդին հրաժարեցնել տեսչին և ուսուցչական խումբը, պաշտպանեց և Արամեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը, բաւարարութիւն տուեց և Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան ցանկութիւններին։

Եւ այսպէս, ժողովրդի ներկայացուցիչ-հոգաբարձութիւնների և հոգևոր իշխանութեան տեղական ներկայացուցիչ առաջնորդների մէջ գոյութիւն ունեցող կռիւների, երկպառակութիւնների համար մենք կատարեալ իրաւունք ունենք մեղադրել հոգևոր իշխանութեան տեղական ներկայացուցիչներին, որոնց հասցէով և կարևոր ենք համարում մի քանի խօսք ասել։

Ոչ մի հասարակական հիմնարկութիւն հաստատ հողի վրա չի լինի, ապագայ չի ունենայ, չէ կարող անընդհատ առաջադիմել, եթէ նա չէ վայելում ժողովրդի անկեղծ սէրը, համակրութիւնը, եթէ նրա վիճակը կապված է միայն մի դասակարգի վիճակի հետ...

Հետևաբար, ով նախանձախնդիր է ժողովրդի կրթական շահերին, ով կամենում է, ի նկատի առնելով մեր դպրոցների ապագան, դնել նրանց հաստատ հողի վրա, նա պարտաւոր է անխզելի կերպով կապել դպրոցները ժողովրդի հետ. նա պարտաւոր է ոչ մի միջոց չը խնայել ժողովրդի դէպի դպրոցները տածած համակրութիւնը, ունեցած մասնակցութիւնը քառապատկելու, տասնապատկելու։ Իսկ մի՞թէ այդ կարող է տեղի ունենալ, քանի որ ժողովրդի ներկայացուցիչների՝ հոգաբարձութիւնների ցանկութիւնները, կարգադրութիւնները դիմադրութեան կը հանդիպեն տեղական հոգևոր իշխանութիւնների կողմից. միթէ ժողովուրդը չի սառչի, չի սկսի անտարբերութեամբ վերաբերվել դէպի դպրոցները, երբ նրա ձայնը ոչինչ նշանակութիւն չի ունենայ ուսումնարաններում, երբ նա այնտեղ դեր չի ունենայ խաղալու... Եւ եթէ, իբրև հետևանք այդ ամենի, ժողովուրդը, որն այսօր իր ուսերի վրա տանում է դպրոցների ամբողջ բեռը, բնականաբար դադարի նիւթապէս օգնել ուսումնարաններին, այդ ժամանակ չէ՞ որ վերջինների գոյութիւնը վտանգի մէջ կը լինի։

Եւ եթէ մի այդպիսի բան պատահի՝ ո՞վ կը լինի մեղաւորը, ժողովուրդը, թէ մեր այն հոգևորականները, որոնք չեն կարողանում կապել ժողովրդին դպրոցի հետ, այլ ընդհակառակը, իրանց անարդար ընդդիմադրութիւններով սառեցնում են ժողովրդին դպրոցներից... մոռանալով, որ դպրոցը առանց ժողովրդի համակրութեան, ինչպէս և հոգևորականութիւնը, առանց ժողովրդի համակրութեան, ոչինչ է, և կը մնայ։

Շիրվանցի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ե.էկ, ամսիս 21-ին, կէսօրից յետոյ ժամը 3-ին, Կովկասի կառավարչապետի պալատի առաջ Թիֆլիսում գտնվող ամբողջ զօրքը և զինուորական պաշտօնեաները երդուեցին Թագաւոր Կայսր Նիկոլայ Ալէքսանդրովիչին հաւատարիմ հպատակութեան համար։ Ժամը 2-ից սկսած բոլոր զօրագնդերը իրանց դրօշակներով, և զինւորական ուսումնարանի աշակերտները սկըսեցին շարվել փողոցի երկու կողմով. իսկ մէջ տեղում համախմբված էին սպաները և բարձրաստիճան պաշտօնեաները։ Ժամը 3-ին կովկասեան զինւորական շրջանի հրամանատար գէներալ ադիւտանտ Շերէմէտև, ուղեկցութեամբ իր օգնականի, գէներալների և սպաների, անցաւ զօրքի միջով, որից յետոյ ռուս հոգևորականութիւնը երդուեցրեց զօրքը Թագաւոր Կայսր Նիկոլայ Ալէքսանդրովիչին և Նրա օրինաւոր ժառանգ Գէորգի Ալէքսանդրովիչին հաւատարիմ հպատակութեան համար։ Ուրիշ դաւանութեան պատկանող զինւորները երդում ընդունեցին իրանց դաւանութեան հոգևորականութեան ձեռքով։ Երդման հանդէսը աւարտելուց յետոյ ծնկաչոք մաղթանք և գոհաբանական աղօթք կատարվեց Թագաւոր Կայսր

Նիկոլայ Ալէքսանդրովիչի և Նրա օրինաւոր ժառանգ Գէորգի Ալէքսանդրովիչի համար: Հրապարակը լի էր ժողովրդի խուռն բազմութիւնով:

—

Երէկ, նոյեմբերի 21-ին, Թիֆլիսի բոլոր դաւանութիւնների եկեղեցիներում հոգեհանգիստ կատարվեց հանգուցեալ Թագաւոր Կայսրի յիշատակին: Սիոնի մայր եկեղեցում ներկայ էր Կովկասեան կառավարչապետը և բոլոր քաղաքացիական ու զինւորական աստիճանաւորները: Վանքի մայր եկեղեցում հոգեհանգստին ներկայ էր մեծ բազմութիւն:

—

Երէկ, նոյեմբերի 21-ին, Թագաւոր Կայսրի մահվան առիթով, Թիֆլիսի բոլոր խանութները փակվեցին:

—

Կ. Պոլսից մեզ գրում են. «Եւդոկեա՝ հայերու մեծ կոտորած է եղել. 200 մարդ է սպանված. վիրաւորվածները երկու անգամ աւելի: Մանրամասնութիւնները դեռ յայտնի չեն. երբ տեղեկանանք՝ անմիջապէս կը հաղորդենք»:

—

Էջմիածնում կրկին լուրեր են պտտում, որ վեհափառ կաթողիկոսը մտադիր է Հառիճի վանքը գնալ և այնտեղից Թիֆլիս գալ, ձմեռը այստեղ անցկացնելու համար: Դժուարանում ենք հաւատալ, որովհետև մի քանի անգամ է արդէն Էջմիածնից լուրեր են տարածվում, որ կաթողիկոսը մտադիր է կամ Շուշի գնալ, կամ Տաթև, կամ Թիֆլիս,—բայց ոչ մէկն էլ չիրագործվեց:

—

Շատ համակրելի միտք է գոյութիւն ունեցող օրէնքները տեղական լեզուներով թարգմանելը, որպէս զի ռուսերէն չիմացողները մի՛ջոց ունենան կարդալ և ծանօթանալ այդ օրէնքների հետ: Մի քանի, ժողովրդին շատ հարկաւոր օրէնսդրութիւններ, ինչպէս, օրինակ, «Զինւորագրական կանոնադրութիւնը», «Հայոց եկեղեցու Պօլօժենիան» թարգմանված են հայերէն. վերջինը շուտով լոյս կը տեսնի: Այս օրերս էլ լոյս է տեսել «Քաղաքային նոր կանոնադրութիւնը», որ թարգմանել է Վահան Նազարեանց: Միտքը գովելի է. տարաբաղդաբար թարգմանութեան լեզուն, որ այդպիսի դէպքերում շատ պարզ պիտի լինի, անմատչելի է: Օրինակ, գրքի մէջ գտնում ենք,—ղեկավար-ծերակոյտ, նախարարութիւն, քաղաքային խորհուրդ, մինչդեռ անպատճառ պէտք է ասել՝ կառավարիչ-սենատ, մինիստրութիւն, քաղաքային դումա,—այլ կերպ հասարակ ընթերցողը գլուխ պէտք է կոտրի այդ գործածական տերմինները հասկանալու համար:

—

Ստացանք Էջմիածնի տպարանից դուրս եկած մի փոքրիկ գիրք, «Մեղքի զզջումն» վերնագրով, հեղինակութիւն ամերիկացի դոկտոր Տօդդի, որ թարգմանել է Խորէն քահանայ Խանզադեան: Թարգմանիչը առաջաբանի մէջ ասում է, թէ Էջմիածնի տպարանը, կամենալով ժողովրդի մէջ ընթերցանութիւն տարածել «ճշմարիտ աստուածային ուղղութեամբ», մտադիր է մի շարք փոքր և դիւրամատչելի գրքոյկներ հրատարակել ընտանիքների և դպրոցների համար: Շատ համակրելի նպատակ է. միայն հարցը նրանումն է, կարող է արդեօք Էջմիածնի տպարանը իր ունեցած այժմեան ույժերով, իր ուղղութեամբ, իր գործածած լեզուով իրագործել այդ նպատակը: Շատ կասկածում ենք: Ուրախ կը լինենք, եթէ մեր կասկածը անհիմն դուրս գայ:

—

Իրանց վերջին համարներում Օդէսայի լրագիրները տպագրել են ֆինանսների մինիստր Վիտտէյի հեռագիրը, որով նա դիմում է բանկային գրասենեակ պահողներին և առհասարակ բորսային օպէրացիաներ անողներին: Իր հեռագրի մէջ մինիստրը յայտնում է, որ ինքը հաւատացած է, որ ոչ ոք օգուտ չի քաղի այժմեան ծանր դէպքերից, այն է Թագաւոր Կայսրի հիւանդութիւնից, և չի զբաղվի բորսային խաղերով:

—

Մեր թղթակիցը հաղորդում է Էջմիածնից, որ նոր Ուսումնական Ցանձնաժողով կազմվեց, որի նախագահն է ճեմարանի տեսուչ Կարապետ Կոստանեան: Մեր թղթակիցը չէ հաղորդում, թէ ովքեր են նշանակված այդ յանձնաժողովի անդամներ: Լաւ են, թէ վատ նոր յանձնաժողովի անդամները՝ չը գիտենք.—մենք միայն կը ցանկայինք, որ այդ նոր յանձնաժողովը աւելի կեանք ունենար, քան նախորդը: Կազմելով և նորից լուծելով յանձնաժողովները, ոչինչ չի դուրս գայ.—պէտք է միջոց տալ գործ կատարելու:

—

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ մեզ գրում են. «Շուշու թեմական դպրոցի հոգաբարձութեան և խմբի հրաժարականը այստեղ մեծ տպաւորութիւն թողեց»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՆ-ՍՏԵՖԱՆՕԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

—

Կ. Պօլսում և նրա շրջականներում տեղի ունեցած վերջին երկրաշարժի ժամանակ շատ վնասվեց և Սան—Ստեֆանօ պատմական տեղը: Քանդված տների թւումն էր և պարոն Շնէյդէրների տունը, այն տունը, ուր Ռուսաստանը և Թիւրքիան ստորագրեցին Սան-Ստեֆանեան սկզբնական խաղաղութեան դաշնագիրը, որով ազատութիւն տրվեց բուլղարական ժողովրդին հինգհարիւրամեայ ստրկութիւնից:

Բուլղարիայի ամենատարածված «Съгласія» լրագիրը դիմեց բուլղարական ժողովրդին՝ հրաւիրելով նրան օգնել վերականգնելու Շնէյդէրների քանդված տունը կամ գնելու այդ տունը, որպէս Բուլղարիայի պետական սեփականութիւն, որով հետև այդ տունը, լրագրի խօսքով, «կազմում է բուլղարական այն ժողովրդական տաճարը, որի մէջ քանդվեցին բուլղարների ստրկական կապանքները քաջ ռուսների ձեռքով, որոնք Բուլղարիայի համար իրանց արիւնը թափեցին Ազատարար-Թագաւորի հրամանով»:

Բուլղարական ժողովուրդը ջերմ կերպով արձագանք տուեց և առատ նուիրատւութիւններ թափվեցին Սօֆիայի ազգային բանկը և վերոյիշեալ լրագրի խմբագրութիւնը: Բուլղարական ուրիշ շատ լրագիրներն ևս նուիրատւութիւններ ընկեցին հաւաքել նոյն նպատակով:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլիս, նոյեմբերի 12-ին

Հալէպի կրօնական և քաղաքական ժողովներու կողմէն տեղեկագիր մը հասած է պատրիարքարան, Հալէպի ազգային դրութեան և Սիսի Մկրտիչ կաթողիկոսի առողջական վիճակի մասին: Այդ տեղեկագրի մէջ ըսուած է, որ Սիսի կաթողիկոսը ծանր վիճակի մէջ է, Ատանայէն փոխադրուեր է Հալէպ, լեզուն բռնուած ու մարմնին մէկ կողմն ալ անդամալուծեալ:

Պատրիարքարանէն գրուեցաւ Հալէպի վարչութեան՝ հոգածու ըլլալ նորին սրբութեան և միանգամայն աչալուրջ հսկողութիւն ընել կաթողիկոսի գոյքերուն:

Կըսուի թէ պատրիարքարանէն եկեղեցական մը պիտի ղրկուի Հալէպ՝ կաթողիկոսի վիճակը բժշկական քննութեամբ որոշելու: Եթէ ըստուգուի բժշկական քննութեամբ, որ կաթողիկոսը այլ ևս պաշտօնավարելու անկարող է, ինչպէս որ շատ հաւանական կերևի, այն ատեն կաթողիկոսական տեղակալ մը պիտի կարգուի՝ որի ընտրութիւնը պիտի մատուցուի Բ. Դրան վաւերացմանը:

Կըսուի նոյնպէս, թէ Սիսի Մկրտիչ կաթողիկոսը բաւական հարստութիւն ունի: Ասկէ առաջ Սիսի կաթողիկոսը, ի նկատի ունենալով իր առողջական վիճակը, թղթով մը դիմած էր Երուսաղէմի Ցարութիւն պատրիարքին և ցանկութիւն յայտնած էր իր բոլոր հարստութիւնը, ունեցած բոլոր գոյքերը նուիրել Երուսաղէմին, պայմանաւ, որ թոյլ տրուի իրեն քաշուիլ Երուսաղէմի վանքը, հոն ապրիլ ցմահ և մահէն զկնի հոն թաղուիլ: Բայց Ցարութիւն պատրիարքը մերժած է Սիսի կաթողիկոսի առաջարկը: Այժմ շատ կը վախցուի, որ կաթողիկոսի ներկայ անդամալուծեալ վիճակէն և խօսելու անկարողութենէն օգտուելով՝ կաթողիկոսի շրջապատողները թալանեն, կողոպտեն գինքը (ազգային սովորութիւն է այդ), եթէ պատրիարքարանէն շուտափոյթ եկեղեցական մը չուղարկուի և կամ տեղական վարչութիւնները պարտ ու պատշաճ հսկողութեան և ապահովութեան մէջ չը դնեն կաթողիկոսի հարստութիւնն ու գոյքերը:

Երկու շաբաթ առաջ Պակէի ընկերութեան Տրապիզոնէն մայրաքաղաքս վերադարձող շոգենաւին արգելուեցաւ մայրաքաղաքս մտնել: Ցիշեալ շոգենաւը երկու օր հարկադրուեցաւ սպասել, մինչև որ Ֆրանսիական դեսպանատունը յաջողեցաւ շոգենաւին մայրաքաղաք մտնելու հրամանը ստանալ: Շոգենաւը նաւամատոյց մտաւ ոստիկանական ամենախիստ հսկողութեամբ: Շոգենաւի արգելման պատճառը կառավարութեան Տրապիզոնէն ստացուած տեղեկութիւններն են եղած, որով յայտնած են եղեր, թէ այդ շոգենաւի մէջ կը գտնուին շատ մը ապստամբ հայեր և մեծ քանակութեամբ զինամթերք, որը պիտի փոխադրվէր եղեր Կ. Պօլիս:

Պակէի ընկերութիւնը դատ բացած է կառավարութեան դէմ և 2 օր շոգենաւը պահելու համար 30 000 ոսկիի վնաս կը պահանջէ: Կըսուի, թէ կառավարութիւնը համաձայնած է տուժել այդ վնասը, պայմանաւ, որ ոչ միայն շոգենաւի արգելման բուն պատճառը չը տարածուի, այլ և տարածված լուրերը պաշտօնապէս հերքուին: Բայց տակաւին կառավարութիւնը իր այս առաջարկութիւնը չարած, Պարիզի թերթերը ոչ միայն այդ դէպքը հրատարակեցին, այլ և այդ դէպքի առթիւ կծու յօդուածներ գրուեցան, յարձակումներ և սուր դիտողութիւններ եղան թիւրք կառավարութեան դէմ: Այդ յօդուածներու մէջ ի միջի այլոց ֆրանսիական կառավարութիւնը հրաւիրած էր ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնել թիւրք կառավարութեան այդ ոտնձգութեան դէմ: Պարիզի թիւրքական հիւպատոսարանէն այդ յօդուածներու մասին անմիջապէս հեռագրուած է արտաքին գործոց նախարարութեան: Այդ հեռագրի հիման վրա նոյեմբերի 12-ին բոլոր ֆրանսիական թերթերու մուտքը ի մայրաքաղաքս արգելուեցաւ: Առանձին կարգադրութեամբ արգելուեցան և 16-ին հրատարակուած ֆրանսիական պատկերազարդ թերթերը:

Անպայման ժամանակով արգելուեցաւ «Ծաղիկ» շաբաթաթերթի հրատարակութիւնը: Դադարման պատճառը հայ լրագրութեան հարիւրամեակի առթիւ վիէննացիներու հրատարակած հայ խմբագիրներու և հայ թերթերու մանրանկար պատկերի մասին տպած լուրն էր:

Անպայման կերպով արգելուեցան մայրաքաղաքիս եւրոպական «Լ. Հէրալդ» և «Ստամբուլ» թերթերը, հեռագիր մը առանց Արթին փաշային ներկայացրած ըլլալուն տպագրելու համար:

Տիւր յիշատակ թողած Աչըգեանը, հակառակ ընդունած սովորութեան, գրաւոր դիմած էր պատրիարքարանին և պահանջած իր երեք ամսականը, հրաժարված երեք ամիսներու համար, և Ջատկի առթիւ կառավարութենէն ստացուած 400 ոսկիէն ալ մաս 50 ոսկին, ընդամէնը 200 ոսկի, և միանգամայն սպառնացած է եղեր, եթէ չը վճարվի, դիմել ելևմտից նախարարութեան և հոն գտնուած ազգային դրամէն իր պահանջը ստանալ:

Չը նայելով տխրահռչակ Աչըգեանի սպառնալիքին, իրեն պատասխանված է, որ իր հրաժարած օրէն իր ամսականները դադարած են ըստ օրինի, հետևաբար պատրիարքարանը չի կրնար հրաժարված երեք ամիսներու համար իրեն ամսական վճարել:

Աւելորդ չենք համարիր այդ առթիւ նմանօրինակ դէպք մը յիշել Ներսէս Վարժապետեանի կեանքէն: Ներսէս Վարժապետեան երկարատև հրաժարականէ մը ետքը, երբ վերստին ստանձնեց պատրիարքական պաշտօնը, 600 ոսկի ստանալիք ունէր: Այն ժամանակի վարչութիւնը որոշեց 600 ոսկին վճարել և երբ մատեանը ներկայացվեցաւ Ներսէս պատրիարքին ստորագրութեան համար, Ներսէս, առանց որ և է խօսք լսելու, գրիչն առաւ և մատեանի մէջ գրված 600 ոսկին ջնջեց, փոխանակ ստորագրելու «ստացայ». մատեանը և գրիչը դիւանադպիրին յանձնելէն ետքը, ըսաւ հետևեալ իրեն արժանի կարճ և իմաստալից խօսքը. «Հրաժարված ատենս ազգին ոչ մէկ ծառայութիւն չը մատուցի, հետևաբար ազգին չը մատուցած ծառայութեանս համար ազգէն ամսականներ չեմ կրնար ստանալ» և բացարձակապէս հրաժարվեցաւ իրեն յօժարութեամբ տրուած 600 ոսկիէն:

Աչըգեանը այս դէպքը գիտնալով հանդերձ, յանդգնութիւն ունեցաւ, առանց քաշվելու, ոչ միայն պահանջել, այլ և սպառնալ: Աչըգեան այս մերժման վրա դիմում ըրաւ կառավարութեան, և իր մատուցած ծառայութիւնները յիշեցնելով, խնդրեց իրեն ամսական մը կապել: Կառավարութիւնը գնահատելով Աչըգեանի մատուցած ծառայութիւնները, հանգստեան թոշակ է նշանակել ամսական 35 ոսկի:

Խ—բով

ՆԱՄԱԿ ՌՈՒՄԻՆԻԱՅԻՑ

—

Տուլչա, նոյեմբերի 11-ին

Ռումինիան վերջին ռուս-թիւրքական պատերազմից յետոյ կազմում է մի անկախ թագաւորութիւն վեց միլիօն բնակիչներով, որոնց մեծ մասը ռումիններ կամ մոլդովաններ են, որոնց մասին մի ուրիշ անգամ կաշխատենք մանրամասն գրել:

Երկրորդ տեղը բռնում են հրէաները, 800,000, որոնք այստեղ՝ ուրիշ երկիրների հետ համեմատած՝ ամենամեծ տոկոս են կազմում, և բոլոր առևտուրը իրանց ձեռքի մէջ ունեն: Ինչպէս ամեն տեղեր, այստեղ էլ ճնշված է այս խեղճ ժողովուրդը: Հրէաները չունեն իրաւունք այստեղ հող գնելու, չունեն իրաւունք գիւղերում ապրելու, այլ միայն քաղաքներում, չունեն քաղաքացիական ոչ մի իրաւունք, թէկուզ հայրը և պապն էլ Ռումինիայում ծնված և Ռումինիայի հպատակ եղած լինեն: Մի խօսքով այստեղ էլ հրէաները ամենքի աչքին փուշ են դարձել և ամենքը աշխատում են ազատվել սրանցից:

Բացի այդ ազգերից այստեղ կան և ուրիշ ազգեր՝ բուլղարներ, յոյներ, իտալացիներ, գերմանացիներ, ռուսներ, տաճիկներ, նաև հայեր: Մի քանի խօսք հայերի մասին:

Ռումինիայի հայերը կարելի է բաժանել երկու մասի: Առաջինը՝ այստեղ ծնված Ռումինիայի հայեր և երկրորդ՝ պանդուխտներ, ապրուստի համար Հայաստանից եկած: Առաջինները պարապում են վաճառականութիւնով և զանազան արուեստներով, որոնց մէջ առաջին տեղը բռնում են «դալլաքները» և կօշկակարները: Կան և կառավարութեան ծառայութեան մէջ եղողներ: Նոյն իսկ այստեղի քաղաքագլուխը հայ է:

Սրանց մէջ շատ քչերը գիտեն հայերէն, և գրեթէ ամենքը տանը խօսում են տաճկերէն, նաև գիտեն գեղեցիկ ռումիներէն, քիչ թէ շատ ռուսերէն և գերմաներէն: Այստեղի հայերը չունեն ոչ մի միութիւն և յարաբերութիւն իրար հետ, չունեն ոչ մի ձգտում, ոչ մի միտք, բացի մամոնային ծառայելուց:

Հայերի միւս մասը բաղկացած է Հայաստանից աշխատանքի համար եկած մշակներից, որոնցից շատերը ջրկիրներ են: Սրանց կարելի է գտնել հայոց սրճարաններում, ուր պարապ ժամերը, ցաւալի է ասել, անց են կացնում թուղթ խաղալով: Խօսակցութիւնները մեծ մասամբ ազգային հարցերի մասին են լինում միայն այն օրերը, երբ գալիս է այստեղ ստացվող միակ թերթը (արտասահմանի մի հայ լրագիր): Պանդուխտ հայերի թիւը, ասում են, մօտ տասը հազար են Ռումինիայում: Մեծ մասամբ գտնվում են Դունայի վրա եղած քաղաքներում՝ Սուլինա, Տուլչա, Բրաիլա, Գալաց, նաև Կոնստանցայում:

Այստեղ կայ հայոց եկեղեցի և քահանայ, բայց դպրոց չը կայ. հայ երեխաները յաճախում են ռումինական դպրոցները. հայերէն չեն սովորում:

Մի քանի անգամ փորձել ենք այս ցրված հայերին ժողովել և խօսել նրանց հետ ուշադրութեան արժանի հարցերի մասին: Խեղճ պանդուխտները միջոց են ունեցել իրանց սրտերը բաց անել իրար առջև և ուրախ տրամադրութեան տակ նորից ցրվել ամեն մէկը իր գործին: Այս խեղճերը զրկված են ընտանիքից, զաւակներից շատերը շատ տարիների ընթացքում չեն կարողացել մի բան յետ ձգել և վերադառնալ հայրենիք՝ ընտանիքի գիրկը:

Ի դէպ. շատ կարելի է, որ այստեղ չեն ստացվում կովկասեան հայոց լրագիրները: Սակայն այդ լրագիրները կարդալով, այստեղի հայ գաղթականները կը ծանօթանային Կովկասի հայերի հետ, և աւելի կը հետաքրքրվէին հայոց գործերով:

Պ. Գալստեան

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ԼՈՆԴՈՆ, 20 նոյեմբերի: Ուէլսի իշխանը և իշխանուհին ճանապարհ են ընկնում Լիվադիա: Նորա Բարձրութիւնները կը ճանապարհորդեն առանց կանգ առնելու:

ԼՈՆԴՈՆ, 20 նոյեմբերի: Ուէլսի իշխանը և իշխանուհին գնում են Վիեննայով դէպի Վոլոչիսկ և Օդէսա, ուր կը հասնեն շաբաթ երեկոյեան: Օդէսայում Նորա Բարձրութիւնները կը նստեն կայսերական նաւի մէջ և կերթան Լիվադիա:

ՕԴԷՍԱ, 20 հոկտեմբերի: Մեծ իշխանուհի Մարիա Ալէքսանդրովնա, Էդինբուրգեան դքսուհին, ճանապարհ ընկաւ դէպի Եալտա:

ՄԱԴՐԻԴ, 20 հոկտեմբերի: Թագուհի-խնամակալուհին մի հեռագիր ուղարկեց Լիվադիա, որի մէջ յայտնում է իր վիշտը և բարեմաղթութիւնները: Մինիստրները գրաւոր կերպով յայտնեցին դեսպանին՝ իշխան Գորչակովին, սպանիական կառավարութեան և ժողովրդի վիշտը: Իշխան Գորչակով իր պատասխանի մէջ յիշեցրեց Թագաւորի դէպի Սպանիան ունեցած բարի զգացմունքների մասին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 հոկտեմբերի: «Свѣтъ» լրագրի հրատարակիչ Կոմարով, Պետերբուրգի լրագիրների լիազօրութեամբ, գնում է Մոսկվա, ուր պէտք է բանակցի այնտեղի խմբագիրների հետ՝ մայրաքաղաքի լրագիրների սինդիկատի ձեռքով «Հեռագրական գործակալութիւն» հիմնելու մասին: Այդպիսի կազմակերպութեան մասին գործակալութիւնը հաղորդեց «Րէյտէրի» «Հավասի» և «Վօլֆի» արտասահման գործակալութիւններին, որոնց հետ սինդիկատը պայմանագիր կը կապի: Սինդիկատը կը տարածի իր օպերացիան լիակատար ծաւալով և գաւառական լրագիրների վրա:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչ՝ Մ. ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրոնցովի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների:

Դ. Գ. ՁԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի և ներքային հ.

Կ. Դ. ՐՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխաների և կանանց հ.

Կին-բժիշկ ՏՈՒՐԲՈՎԻՉ—11—12 ժ. կանանց հ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—11—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^1/_2$ ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի, մէզի և սեռական օրգանների հ.

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—7—$7^1/_2$ ժ.

Ի. Ե. ՖՐԱՆՑԻՈՒՍ—7—$7^1/_2$ ականջի, կոկորդի, քթի և ներքային հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ.: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) ց օպերացիայի համար առանձին: Հիւանդանոցումը ընդունվում են և ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ: (№ 72)

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի

ԱՅԳԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ

աշակերտների ընդունելութիւնը լինելու է նոյեմբերի 5-ին: (121) 2—3

Հարկաւոր է մի ՈՒՍՈՒՑԻՉ և ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ռուսաց լեզուի, ցենզաւորներ, Հայ-կաթօլիկաց ուսումնարանների համար: Ցանկալի է, որ նրանք լինեն այր և կին, կամ քոյր և եղբայր: Օրական իւրաքանչիւրը հինգ ժամ պարապմունքով հայերէնից և ռուսերէնից. տարեկան երկուսին՝ եօթը հարիւր րուբլի և բնակարան:

Դիմել հեռագրով. Артвинъ. Священнику Чухуняну. (№ 1.6) 3—3

„ՓԱՌՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“

հայոց թագաւորների պատկերներ. գինն է 10 հատը 6 րուբլի: 1 հատը 1 րուբլի:

„ՀՈԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“

լուսանկար պատկերներ, չափն է 12 վերշօկ, գինն է 10 հատը 15 րուբլի, 5 հատը 8 րուբլի, հանդերձ ճանապարհածախսով. կարելի է ստանալ նալօժնի պլատեժով:

Հասցէն. Москва, арм. церковь. И. Гечеву. (№ 118) 3—5

ԻՄ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1) «Սօս և Վարդիթեր» վէպ (երկր. տ.) 1 ր. 50 կ.
2) «Ագասի» թատերգութիւն (սպառ.). — —
3) «Երկու խօսք հավքարի մասին» թարգմանութիւն (սպառված). — —
4) «Ներքին կեանք Հին Հայաստանի» թարգմանութիւն (սպառված). — —
5) «Ղարաբաղի Տիրամայր Մարիամեան աղջկանց դպրոցի բացումը» (սպ.) — —
6) «Ագուլեաց երկսեռ դպրոցի բացումը» (սպառված). — —
7) «Կռուածաղիկ» վէպ (սպառված). — —
8) «Հացի խնդիր» (սակաւաթիւ). 1 ր. —
9) «Շահէն» վէպ. 1 » —
10) «Ցեցեր» վէպ. 1 » —
11) «Բզզէ» վէպ. 1 » 20 »
12) «Սկիզբն երկանց» վէպ. 1 » 20 »
13) «Յուշիկներ». 1 » —

Բոլոր իմ աշխատութիւնները, բացի «Սօս և Վարդիթերից» վաճառվում են բացառապէս ինձ մօտ: Հասցէս՝ Թիֆլիս, Ներսիսեան դպրանոց:

Այսուհետև իմ բոլոր աշխատութիւնների համար գումարով առնողներին միայն 20% զիջումն կը լինի և ոչ 30%, ինչպէս սխալմամբ յայտարարված էր: Ճանապարհածախսը առնողի վրա է:

Պերճ Պռօշեանց

(№ 118) 3—3

ԹԵՄԱԿԱՆ ՏԵՍՉԻ ԿՈՂՄԻՑ

Սրանով տեղեկացնում եմ ի գիտութիւն դպրոցական վարչութիւնների, որ ամսիս 16 ից մեկնելու եմ Թիֆլիսից դէպի Թեմիս զանազան կողմերը այցելութիւն դպրոցների: Ուստի անհրաժեշտ դէպքում ինձ հետ գործ ունեցողները հեռագրով կարող են դիմել ինձ մօտաւորապէս մինչև ամսիս 22-ը՝ Ախալքալաք, մինչև 29-ը՝ Ախալցխա, մինչև նոյեմբերի 3-ը՝ Արդուին, մինչև 7-ը՝ Բաթում, մինչև 11-ը՝ Փօթի, մինչև 15-ը՝ Քութայիս, մինչև 22-ը՝ Գօրի և ապա Թիֆլիս:

Թեմական տեսուչ՝ Մ. Ք. Մելեան

(№ 120) 2—2

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԱՆԴՐԷԵՎԱ

ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ ընդունում է հիւանդներ ամեն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Չքաւորների ընդունելութիւնը ձրի է: Բնակարանը գտնվում է Աստաֆեան փողոց, տուն № 45:

4—5 (հ.) (№ 112)

ԱՄԵՆԱՅԱՅՏՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ

Ր Օ Յ Ա Լ Ն Ե Ր

Դ Ա Շ Ն Ա Մ Ո Ւ Ր Ն Ե Ր

ՖԻՍ-ՀԱՐՄՕՆԻՈՒՄՆԵՐ, ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ: ԿԻԹԱՌՆԵՐ, ՖԼԷՅՏԵՐ, ԿԼԱՐՆԵՏՆԵՐ, ՁԱՅՆԱԽԱԶԵՐ, ԼԱՐԵՐ ԵՒ ԱՅԼՆ, ԵՒ ԱՅԼՆ:

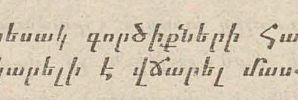

Բոլոր տեսակ գործիքների համար գինը կարելի է վճարել մաս-մաս:

ՆՈՐ-ՊՐԷՅՍԿՈՒՐԱՆՏՆ

ուղարկվում է ձրի:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԵՒ ՁԱՅՆԱԽԱԶԵՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ-ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ

Դ Է Պ Օ

Բ. Մ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ

Մատակարար Կայսերական Երաժշտական Ընկերութեան

Тифлисъ, Музыкальное депо Б. М. Мириманіана, Дворцовая ул., д. Т. Д. З. Банка.

(№ 35) 15—20

Ի. Ա. ԲՐՕՆ ՖՕՆ ԲՐԵՆՆԷՐ

Ցանձն է առնում ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ, ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ և ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐ պահելու գործը ամբողջ տարվայ ընթացքում, ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, հայերէն և ուրիշ լեզուներով. ստուգում է զանազան առևտրական և արդիւնաբերական հաստատութիւնների հաշիւները և մատեանները, քննում, փակում, բանում, և կազմում է առևտրական մատեաններ. ընդունում է առևտրական մատեանների զանազան թիւրիմացութիւնների քննութիւնը և բացատրութիւնը:

Այն անձինք, որոնք չունեն հաշւապահներ, բայց ցանկանում են ունենալ կանօնաւոր հաշւապահութիւն, կարող են ունենալ ՃԻՇԴ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԻՐԱՆՑ ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔԻ ՄԱՍԻՆ ԵՒ ԿԱՆՕՆԱՒՈՐ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐ: Մատեաններ պահելու համար վերցվում է տարեկան 100 րուբլի և աւելի: Հասցէն Елизаветинская, № 25, ոստիկանական վարչութեան վերին յարկում:

Ուսուցանում է:

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐԱԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վճար { Հաշւապահութեան ամբողջ կուրսի համար (2—3 ամիս) 40 ՌՈՒԲԼԻ
Արագագրութեան տեսական կուրսի համար (2 ամիս) 50 ՌՈՒԲԼԻ

Պարապմունքներ լինում են ամեն օր, երկու ժամվայ ընթացքում: Առաջադէմ պարապմունքների համար ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐ բէալական դպրոցի դիրէկտօրից և ուրիշ անձերից:

(№ 16) (չ) 33—100

ՀԵՌԱԽՕՍ № 104 ՀԵՌԱԽՕՍ № 104

Մ. Բ. ՍԱՓԱՐԵԱՆԻ

ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

որը, բացի բազմաթիւ բարձր շքանշանների, արժանացած է նաև ներկայ 1894 թւին ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼԻ—Անտվերպէնի, և ԲԱՐՁՐ ՊԱՏՒԱՒՈՐ ՊԱՐԳԵՒՆԵՐԻ—Լիօնի ցուցահանդէսներում

Առաջարկում է նոր պատրաստած

ԸՆՏԻՐ ՊԱՊԻՐՕՍՆԵՐ

„Капризъ“. . . . . 25 հատը 15 կոպ.
„Рекомендаціонныя“ . . . . }
„Театральныя“. . . . . . . } 10 հատը 5 կոպ.
„Флора“. . . . . }
„Экономныя“ . . . . 10 հատը 3 կոպ.

Կարելի է առնել գործարանից և իսկական ծխախոտավաճառների մօտ: Ուղարկելու ծախսը գործարանի վրա է: (№ 104) 0—8

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՇԱՀ-ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

Մանկաբարձական և կանանց հիւանդութիւններով:

Հասցէն՝ Նագօրնայա և Բոլիշեվսկայա փողոցների անկիւն, № 13, տուն Շամխարովի: (№ 114) 4—5

Դ Պ Ր Ո Ց

Օ Ր Ի Օ Ր Դ Մ. Ի. Ա Ս Լ Ա Մ Ա Զ Ե Ա Ն Ի

(Աւարտած կանանց բարձրագոյն կուրսերում)

Սօլօլակ, Նագօրնայա փողոց, Բոլիշեվսկայի փողոցի անկիւնում, տուն Շամխարովի № 25.

Կովկասեան ուսումնարանական շրջանի պ. Հոգաբարձուի թոյլտուութեամբ, այս տարվայ սեպտեմբերի 15-ից բացվում է 3-րդ կարգի մասնաւոր դպրոց: Դպրոցն ընդունվում են երկու սեռի պատկանող մանուկներ՝ նրանց պատրաստելու կառավարչական միջնակարգ դպրոցները մտնելու համար:

(№ 105) 10—10

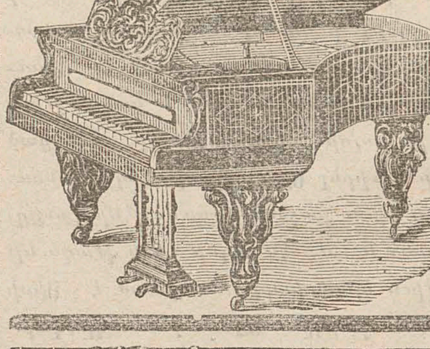

Ա. ԿՈՊՊԻ

ՖՕՐՏԷՊԻԱՆՆԵՐԻ

ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

(Միքայէլեան փողոց, № 132)

Կան մեծ քանակութեամբ նոր դաշնամուրներ, 350 րուբլուց մինչև 450 րուբլի արժողութեամբ:

(№ 119) 3—25

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ՍՄԲԱՏ ՇԱՀԱԶԻԶԵԱՆԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ“

Գիրքը

Յոբելեարի երկու պատկերով:

Խմբագրեց Ա. Ծատուրեան, Հրատարակ. Յ. Տէր-Յակոբեանի

Գինն է մէկ րուբլի:

Վաճառվում է յօգուտ տպագրյ „Շահազիզեան գրականական ֆօնդի“. Ցանկացողները դիմում են հրատարակչին՝ Москва, Верхніе Торговые Ряды, контора И. Н. Теръ-Акопова, №№ 222—223, կամ Баку, контора И. Н. Теръ-Акопова.

(№ 116) 5—5

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 21 Октября 1894 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.